

**ΚΕΝΤΡΟ ΡΩΣΙΑΣ, ΕΥΡΑΣΙΑΣ και ΝΟΤΙΟ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ**

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ *Ιανουάριον 2010*

Ομάδα Οικονομίας, Ενέργειας & Περιβάλλοντος

**ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το δόγμα κλιματικής αλλαγής της Ρωσίας (Κούκη Αναστασία)	3
Εξαγωγικές προκλήσεις και προοπτικές των παρακάσπιων χωρών στις αγορές της Ν.Α Ασίας (Κωνσταντακόπουλος Γιάννης)	6
Οι προοπτικές της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Μπουτέλης Κωνσταντίνος)	10
Ενεργειακή Συμφωνία υπέγραψαν ΕΕ και Ιράκ (Ταγκαλάκη Ειρήνη)	15
Ματιές στην Επικαιρότητα (Ζυγά Ιωάννα)	17

Επιστημονική εποπτεία και επιμέλεια: Dr Κωνσταντίνος Φίλης

Copyright © Κέντρο Έρευνας Ρωσίας, Ευρασίας και Νοτιοανατολικής Ευρώπης
2010

Το δόγμα κλιματικής αλλαγής της Ρωσίας

Η σχέση μεταξύ της κρατικής δράσης και της προστασίας του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, έχει αποκτήσει μια νέα πιο δυναμική σχέση στη Ρωσία τις τελευταίες δύο δεκαετίες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο των σοβιετικών χρόνων, που χαρακτηρίζεται ως «ecocide». Η Ρωσία, της οποίας ηγείται το δίδυμο Putin/Medvedev, έχει εκδηλώσει την πρόθεση όχι μόνο μετριασμού των αρνητικών επιπτώσεων που συνεπάγεται η ανθρώπινη δράση στην αλλαγή του κλίματος αλλά και την ανάληψη δράσης για την αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης της ποιότητας του ρωσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα για την προστασία των δασών της. Υπό το πρίσμα αυτό, το 1998 εγκρίθηκε ο «Ομοσπονδιακός Νόμος για την Προστασία του Ατμοσφαιρικού Αέρα» και το 2002 ψηφίστηκε ο «Ομοσπονδιακός Νόμος για την Προστασία του Περιβάλλοντος» και το «Περιβαλλοντικό Δόγμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας». Ένα ρεαλιστικό και αποδοτικό δόγμα σε συνδυασμό με τη λήψη συγκεκριμένων κρατικών μέτρων σε ομοσπονδιακό, διοικητικό και τοπικό επίπεδο ήταν απαραίτητο στη Ρωσία, στα πλαίσια των προσπάθειών της να αναδειχθεί σε σημαντικό περιφερειακό και διεθνή συνομιλητή στον διακυβερνητικό αγώνα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Πράγματι, η δημιουργία ενός κλιματικού δόγματος ήταν απαραίτητη, καθώς η Ρωσία έπρεπε να διαμορφώσει μια συνεπή προσέγγιση, την οποία θα υποστήριζε κατά τις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του ΟΗΕ για την αλλαγή του κλίματος στην Κοπεγχάγη που έλαβαν χώρα στα μέσα Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους. Ήδη από το 2008 ο πρωθυπουργός Putin αποφάσισε να καλύψει αυτό το νομοθετικό κενό αναθέτοντας στην αρμόδια Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Υδρομετεωρολογίας και Περιβαλλοντικής Επιτήρησης την εκπόνηση ενός ειδικού

εγγράφου για τη δημιουργία ενός κλιματικού δόγματος για τη χώρα¹. Στις 23 Απριλίου 2009 το προσχέδιο του δόγματος κλίματος συζητήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο, και κατά την διάρκεια των σχετικών συζητήσεων ο Υπουργός Φυσικών Πόρων της χώρας, Yuri Trutnev, υποστήριξε την ανάγκη υπερψήφισής του, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι οι προβλέψεις του προσχεδίου μόνο ευνοϊκές θα μπορούσαν να είναι για τη ρωσική οικονομία, δεδομένου ότι στο κοντινό μέλλον η χώρα θα αναγκαστεί να δαπανήσει τουλάχιστον 60 δισεκατομμύρια ρούβλια (περίπου 1.4 δισεκατομμύρια ευρώ) από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή (π.χ ζημιές από ακραία καιρικά φαινόμενα, αποκατάσταση υποδομών, μείωση γεωργικής παραγωγής, κλπ), δαπάνες οι οποίες δύνανται να μεταφραστούν σε συρρίκνωση του ρωσικού ΑΕΠ κατά 2-5% ετησίως μέχρι το 2050. Το προσχέδιο βασίστηκε κατά μεγάλο μέρος στην επιστημονική έκθεση της Roshydromet, που δημοσιεύτηκε το Φεβρουάριο του 2009². Εν τέλει, το επίσημο, τελικό κείμενο του δόγματος υπέγραψε ο Πρόεδρος Medvedev στις 17 Δεκεμβρίου 2009, την προτελευταία ημέρα της διάσκεψης των Η.Ε στην Κοπεγχάγη³, όπου η διεθνής κοινότητα κλήθηκε να αποφασίσει για τη μετα-Κιότο εποχή.

Δυστυχώς, το κείμενο του ρωσικού κλιματικού δόγματος δεν κάνει αναφορά σε ποσοτικοποιημένους στόχους σχετικά με τις μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Τα 44 σημεία του δόγματος, τα οποία ομαδοποιούνται σε 6 οντότητες (γενικές διατάξεις, στόχος και αρχή της πολιτικής κλίματος, κλιματική πολιτική, διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά της Ρωσικής Ομοσπονδίας που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην εξέταση του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής, εφαρμογή και εκτελεστές της κλιματικής πολιτικής), χαρακτηρίζονται από ασάφεια, συνεχείς επαναλήψεις και γενικόλογες εκφράσεις. Στο κείμενο υπογραμμίζεται το γεγονός ότι

¹ **Katsov, V.** 2009, *Comment: Russian Climate expert Vladimir Katsov comments on why Russia's climate doctrine is collecting dust*, media release, 12 October 2009, Bellona, viewed 19 January 2010, < http://www.bellona.org/articles/articles_2009/Russia_climate_doctrine>

² **Korppoo, A.** 2009, *The Russian Debate on Climate Doctrine: emerging issues on the road to Copenhagen*, briefing paper 33, The Finnish Institute of International Affairs, viewed 19 January 2010, < www.upi-fiia.fi>

³ **RIA Novosti**, 2009, *Russian president signs climate doctrine – aide*, 17 December 2009, viewed 19 January 2010, < <http://en.rian.ru/russia/20091217/157270418.html>>.

η κλιματική αλλαγή αποτελεί μία από τις κρισιμότερες απειλές για την ανθρωπότητα και υιοθετούνται σχεδόν όλες οι περιβαλλοντικές αρχές (αρχή βιώσιμης ανάπτυξης, αρχή πρόληψης κ.λπ.), και παρόλο που αναγνωρίζεται η ανάγκη ανάληψης δράσης και εν μέρει αναφέρονται οι άξονες αυτής της δράσης, δεν υπάρχει πρόβλεψη αναφορικά με τους τρόπους, τα μέσα, τα εργαλεία και τα όργανα για την υλοποίησή της. Στο κείμενο αναγνωρίζεται, επίσης, ο ανθρωπογενής αντίκτυπος στη χειροτέρευση της κλιματικής ισορροπίας και τονίζεται η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ του κράτους (ομοσπονδιακές αρχές, ομοσπονδιακοί και τοπικοί κρατικοί οργανισμοί) και των μη-κρατικών δρώντων (νοικοκυριά, οργανώσεις, κλπ) για την επίλυση του προβλήματος αυτού. Εντούτοις από μόνες τους αυτές οι διαπιστώσεις δεν επαρκούν για τη λύση του κλιματικού ζητήματος. Απαιτείται περαιτέρω ειδίκευση και συνδυασμός των σκοπών με τα μέσα.

Ωστόσο, θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι το δόγμα προσπαθεί να εγκολπώσει, όσον αφορά στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, όλα τα επίπεδα της ρωσικής κοινωνίας: τους κρατικούς φορείς, τον επιστημονικό και ακαδημαϊκό κόσμο, τον επιχειρηματικό κόσμο, τις ΜΚΟ αλλά και κάθε πολίτη ξεχωριστά. Επιπρόσθετα, έμφαση δίνεται στον τομέα της ενέργειας και στη χρήση καθαρότερων τεχνολογιών, καθώς και στην εισαγωγή ενός καλύτερου φορολογικού συστήματος προκειμένου να μειωθούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου και να μεγιστοποιηθεί η ενεργειακή αποδοτικότητα, παράλληλα με την προώθηση των ΑΠΕ. Επιπρόσθετα, το δόγμα εμπεριέχει ειδική διάταξη σχετική με τη συσχέτιση μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και της εθνικής ασφάλειας και καλεί για την εφαρμογή πολιτικών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, ώστε να μετριαστούν και ει δυνατόν να εξαλειφθούν οι προκύπτουσες αρνητικές συνέπειες στην εθνική οικονομία, στην υγεία του ρωσικού λαού και στην οικολογική ισορροπία της χώρας. Σίγουρα όλα τα παραπάνω αποτελούν θετικές εξελίξεις, ωστόσο απαιτείται περαιτέρω προσδιορισμός. Σημειώνεται ότι σπουδαία πρόοδος στο συγκεκριμένο τομέα επετεύχθη με τη δημιουργία της θέσης του προεδρικού συμβούλου για το κλίμα, στην οποία, μάλιστα, διορίστηκε ο πρώην επικεφαλής της Roshydromet, Alexander Bedritsky, ο οποίος μεταξύ άλλων είναι αρμόδιος για τη διατύπωση και προώθηση της ρωσικής διαπραγματευτικής ατζέντας σε διεθνή fora, όπως οι Σύνοδοι των G8 και

G20⁴. Η συγκεκριμένη εξέλιξη είναι ενδεικτική του ότι η χώρα δεν επαναπαύεται στις διατάξεις του δόγματος αλλά επιδιώκει την υλοποίησή τους.

Σε κάθε περίπτωση, η αποτελεσματικότητα του ρωσικού κλιματικού δόγματος, όπως και η εν γένει κλιματική πολιτική της χώρας, θα είναι γράμμα κενό αν δεν συνοδευτεί από την αντίστοιχη πράξη. Προς τούτο, η αξία του δόγματος εναπόκειται να διαπιστωθεί στο μέλλον, καθώς τα περιβαλλοντικά θέματα και ειδικά το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής δεν λύνονται μόνο με προθέσεις, όσο καλές και να είναι αυτές, αλλά ούτε και με λόγια, ανεξάρτητα αν αυτά διατίθενται με τη μορφή ενός κρατικού δόγματος.

Εξαγωγικές προκλήσεις και προοπτικές των παρακάσιπων χωρών στις αγορές της Ν.Α Ασίας.

Η Κασπία έχει πλούσιο ιστορικό παρελθόν εξόρυξης και παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Σήμερα θεωρείται βέβαιο ότι στο υπέδαφός της υπάρχουν ακόμη μεγαλύτερα ενεργειακά κοιτάσματα που θα μπορούσαν να καλύψουν μια ακόμη μεγαλύτερη παραγωγή, ενώ ήδη οι χώρες της Κασπίας αποτελούν έναν σημαντικό προμηθευτή πετρελαίου. Σύμφωνα με αναφορές τόσο της BP, της Υπηρεσίας Πληροφοριών για την Ενέργεια (Energy Information Agency-EIA) και του Τμήματος Ενέργειας των ΗΠΑ, στην Κασπία παράγονται περί τα 1,9 με 2,1 εκατομμύρια βαρέλια τη μέρα, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 2% της παγκόσμιας παραγωγής. Σύμφωνα με την BP, η παραγωγή πετρελαίου προκύπτει από ένα συνολικό αποδεδειγμένο απόθεμα της τάξης των 35-40 δισεκατομμυρίων βαρελιών, ήτοι το 4% του συνόλου των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου, αριθμός που ξεπερνά τα εγχώρια αποθέματα των ΗΠΑ που ανέρχονται σε 29 δις βαρέλια. Η παραγωγή φυσικού αερίου στην περιοχή είναι ακόμα μεγαλύτερη. Αναλυτικά, υπολογίζεται ότι στην Κασπία παράγονται περί τα 3 τρις κυβικά πόδια φυσικού αερίου ετησίως, αριθμός που ισοδυναμεί με το 3% της παγκόσμιας παραγωγής, ενώ τα συνολικά αποδεδειγμένα αποθέματα της περιοχής υπολογίζονται στα 257 τρις

⁴ **RIA Novosti**, 2009, *RIA Novosti's choice: ten key events in environment and science of 2009*, 29 December 2009, viewed 19 January 2010, <<http://en.rian.ru/science/20091229/157344403.html>>.

κυβικά πόδια, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 4% των παγκόσμιων αποθεμάτων.

Δεδομένου, λοιπόν, του πλούτου των φυσικών της πόρων, η σημασία της Κασπίας καθίσταται εμφανής. Οι παρακάσπιες χώρες αποτελούν ή θα μπορούσαν να αποτελέσουν μείζονος σημασίας εξαγωγείς φυσικού αερίου και πετρελαίου στις παγκόσμιες αγορές. Οι αγορές αυτές περιλαμβάνουν μια μεγάλη ομάδα κρατών, τα οποία είτε στοχεύουν στη διασφάλιση των απαραίτητων ποσοτήτων υδρογονανθράκων για την κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών, είτε επιδιώκουν την ενίσχυση της ενεργειακής τους ασφάλειας, μειώνοντας εν παραλλήλω την εξάρτησή τους από τις χώρες του Περσικού Κόλπου και τη Ρωσία, είτε, τέλος, επιθυμούν να αποτελέσουν μέρος της κερδοφόρας αλυσίδας διαμετακόμισης του φυσικού αερίου και του πετρελαίου με στόχο να αποκομίσουν οικονομικά οφέλη.

Αντικατοπτρίζοντας τις προσταγές αλλά και τις υποδομές της σοβιετικής περιόδου, η πλειονότητα του αργού πετρελαίου της Κασπίας κατευθύνεται είτε δυτικά, προς τις ευρωπαϊκές χώρες, είτε βόρεια προς τη Ρωσία. Το πετρέλαιο μεταφέρεται στην Ευρώπη είτε μέσω ενός πολυδαίδαλου δικτύου ρωσικών αγωγών, είτε με τάνκερ από τα στενά του Βοσπόρου και τη Μεσόγειο Θάλασσα. Παρόμοιο είναι το σκηνικό αναφορικά με το δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου, καθώς η Ρωσία απολαμβάνει και εδώ συγκριτικό πλεονέκτημα. Η Μόσχα εκμεταλλεύεται πλήρως το μονοπώλιο μεταφοράς που διαθέτει στις παρακάσπιες χώρες, αξιώνει την καταβολή υψηλών διαμετακομιστικών φόρων και παράλληλα ελέγχει τη ροή του αερίου στις δυτικές αγορές.

Προφανώς, οι πρώην σοβιετικές δημοκρατίες της Κασπίας έχουν κάθε λόγο να αναζητήσουν νέες εναλλακτικές λύσεις μεταφοράς των ενεργειακών τους πόρων στις δυτικές αγορές, για τις οποίες η προσέλκυση ευρωπαϊκών και αμερικανικών επενδύσεων κρίνεται αναγκαία, αλλά και να διενεργήσουν νέα εμπορικά ανοίγματα στις πολλά υποσχόμενες αγορές της Κίνας και της Ν.Α. Ασίας. Η δεύτερη επιλογή, δηλαδή η αναζήτηση αγοραστών στη Ν.Α Ασία θα αποτελέσει ίσως τη μεγαλύτερη κίνηση οικονομικής και εξαγωγικής ανεξάρτησης των χωρών αυτών.

Ενδεικτική των μελλοντικών εξελίξεων στην εξαγωγική κίνηση των φυσικών πόρων της Κασπίας είναι η κατασκευή του πετρελαϊκού αγωγού Atyrau –

Alashankou, ο οποίος αποτέλεσε το πρώτο άνοιγμα των παρακάσπιων χωρών στην περιοχή της Ν.Α Ασίας. Παρακάμπτοντας κράτη όπως το Ιράν, το Αφγανιστάν ή το Πακιστάν, που αποτελούν ή δύνανται να αποτελέσουν εστία σύγκρουσης, ο εν λόγω αγωγός μήκους 620 μιλίων έχει δυνατότητα μεταφοράς 400.000 βαρελιών πετρελαίου ημερησίως από την περιοχή Atyrau του κεντρικού Καζακστάν στην Alanshku, περιοχή που συνορεύει με την κινεζική επαρχία Xinjiang. Ο αγωγός, ο οποίος τέθηκε σε λειτουργία το 2006, αντλεί πετρέλαιο κυρίως από το κοίτασμα Kumkol και τα κοιτάσματα της περιοχής Aktob, ενώ μελλοντικά αναμένεται να συνδεθεί μέσω επέκτασης με το κοίτασμα Kashagan της Κασπίας⁵.

Μετά την επιτυχία του σχεδίου Atyrau – Alashankou, δύο ακόμα αγωγοί σχεδιάσθηκαν για να μεταφέρουν περί τα 60 bcm γκρίζου χρυσού προς τις αγορές της Ν.Α Ασίας. Δια μέσου, λοιπόν, των δύο κάτωθι αγωγών οι πρώην σοβιετικές χώρες της Κασπίας θα επιχειρήσουν να εξάγουν τα πλούσια ενεργειακά τους αποθέματα στις χώρες της Ν.Α Ασίας:

➤ Central Asia-China Gas Pipeline: ο συγκεκριμένος αγωγός θα μεταφέρει φυσικό αέριο από το Τουρκμενιστάν, το Ουζμπεκιστάν και το Καζακστάν στην Κίνα, στην επαρχία Xinjiang⁶. Η κατασκευή του εν λόγω αγωγού συζητείται ήδη από τις αρχές του 2000 στον απόηχο της κατασκευής του ήδη υπάρχοντα αγωγού πετρελαίου που συνδέει το Καζακστάν με την Κίνα. Το 2005 ο πρόεδρος της Κίνας, Hu Jintao, επισκέφθηκε την Αστάνα, όπου και συνομολόγησε συμφωνίες προώθησης του έργου⁷, και το 2007 το Τουρκμενιστάν ανακοίνωσε την πρόθεσή του να συμμετάσχει στον αγωγό. Στις 8 Νοεμβρίου 2007 ανακοινώθηκε η συμφωνία της καζάκικης εταιρείας KazMunayGas, με την κινεζική Εθνική Επιχείρηση Πετρελαίου της Κίνας (CNPC), αναφορικά με τις γενικές αρχές κατασκευής του αγωγού⁸. Το μήκος του

⁵ **Sukhanov, A.** 2005, *Caspian oil exports heading east*, Asian Times, viewed on 12 January 2009, <http://atimes.com/atimes/Central_Asia/GB09Ag02.html>

⁶ **Yenikeyeff, S.** 2008, *Kazakhstan's Gas: Export Markets and Export Routes*, Oxford Institute for Energy Studies, viewed on 10 January 2010, <<http://www.oxfordenergy.org/pdfs/NG25.pdf>>

⁷ **China Daily**, China, *Kazakhstan Discuss Cross-border Gas Pipeline*, viewed 15 January 2010, <<http://www.china.org.cn/english/BAT/105031.htm>>

⁸ **Golovnina, M.** 2007, *Kazakhstan, China agree to press ahead with pipeline*, Reuters, <<http://uk.reuters.com/article/oilRpt/idUKL0888292120071108>>

Central Asia-China Gas Pipeline θα φτάνει τα 1.818 χιλιόμετρα, ενώ η μέγιστη ετήσια δυνατότητα μεταφοράς του θα ισούται με 30 bcm φυσικού αερίου, προερχόμενα κυρίως από τα κοιτάσματα Karachaganak, Tengiz και Kashagan του Καζακστάν, καθώς και από κοιτάσματα του Τουρκμενιστάν και του Ουζμπεκιστάν⁹. Το κόστος υλοποίησης του αγωγού εκτιμάται στα 7,3 δις δολάρια, ενώ στην κατασκευή συμμετέχουν ήδη οι εταιρείες, KazMunayGas, και Uzbekneftegas, καθώς και η Stroytransgaz, θυγατρική εταιρεία της Gazprom¹⁰. Τέλος σημειώνεται ότι σημαντικό μέρος του κόστους κατασκευής του αγωγού αναμένεται να καταβάλει η κινεζική CNPC.

➤ Trans-Afghanistan Pipeline (TAP) : Ο δεύτερος αγωγός ο οποίος έχει σχεδιαστεί να μεταφέρει φυσικό αέριο από την περιοχή της Κασπίας στη Ν.Α. Ασία, θα ξεκινά από το Τουρκμενιστάν, θα διασχίζει το Αφγανιστάν και θα καταλήγει τελικώς στο Πακιστάν και την Ινδία. Οι πρώτες συζητήσεις επί του σχεδίου ξεκίνησαν το 1995 με την υπογραφή ενός μνημονίου μεταξύ του Τουρκμενιστάν και του Πακιστάν. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους σχηματίστηκε η κοινοπραξία για τον Αγωγό Φυσικού Αερίου Κεντρικής Ασίας, αποστολή της οποίας είναι η κατασκευή του αγωγού. Σημαίνοντα ρόλο στο σχέδιο διαδραμάτισε η αμερικανική εταιρεία Unocal και η ρωσική Gazprom, η οποία, ωστόσο, τον Ιούνιο του 1998 ρευστοποίησε τις μετοχές της και αποχώρησε από το σχέδιο, κίνηση στην οποία προέβη και η Unocal τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Το εν λόγω σχέδιο αναβλήθηκε μετά τον πόλεμο του Αφγανιστάν και την ανατροπή των Ταλιμπάν, ωστόσο το 2008 η υπογραφή ενός προσχεδίου συμφωνίας μεταξύ του Πακιστάν, της Ινδίας και του Αφγανιστάν, αναφορικά με την εισαγωγή τουρκμένικου φυσικού αερίου¹¹ του έδωσε νέα ώθηση. Ο TAP θα έχει μήκος 1.680 χιλιόμετρα και αρχική ετήσια δυνατότητα μεταφοράς 27 bcm. Το έργο, το κόστος του οποίου υπολογίζεται ότι θα ανέλθει στα

⁹ **China Post**, *China National Petroleum subsidiaries to pay billions for Central Asia gas pipeline*, viewed 13 January 2010,

<<http://www.chinapost.com.tw/china/business/2007/12/30/137003/China-National.htm>>

¹⁰ **Gurt, M.** 2008, *Russian company wins Turkmen China pipeline tender*, Reuters, <http://uk.reuters.com/article/oilRpt/idUKL194546920080219>

¹¹ **Upstream Online**, 2008, *Trio sign up for Turkmen gas*, viewed on 15 January 2009, <<http://www.upstreamonline.com/live/article153168.ece>>

7,6 δις δολάρια, θα χρηματοδοτηθεί από την Αναπτυξιακή Τράπεζα της Ασίας (Asian Development Bank).

Διαβλέποντας τις μελλοντικές τάσεις της παγκόσμιας ενεργειακής αγοράς και υπό το πρίσμα των τωρινών και μελλοντικών παραγωγικών δυνατοτήτων τους, η ενίσχυση της συνεργασίας των παρακάσπιων χωρών και κατ' επέκταση της εξαγωγικής δραστηριότητάς τους με τις ταχέως αναπτυσσόμενες αγορές της Ν. Α. Ασίας είναι αναμενόμενη. Ειδικότερα, οποιαδήποτε διαιώνιση των εξαγωγικών αγκυλώσεων της σοβιετικής εποχής θα σήμαινε μια πρώτου μεγέθους πολιτικο-οικονομική «αυτοχειρία».

Οι προοπτικές της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το ατύχημα του Τσέρνομπιλ είχε προκαλέσει στασιμότητα στην ανάπτυξη της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας. Είκοσι χρόνια μετά, η ανάγκη για παραγωγή ενέργειας με τους λιγότερο δυνατούς ρύπους και η προσπάθεια για αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών επανέφερε δυναμικά στο προσκήνιο τη λύση της πυρηνικής ενέργειας. Η συζήτηση στην Ευρώπη, ειδικότερα, περιλαμβάνει μια ακόμα βασική παράμετρο: τη μείωση της εξάρτησης από αναδεικνυόμενα μονοπώλια χωρών-παραγωγών και από προβληματικά διαμετακομιστικά κέντρα. Βάσει στοιχείων του 2005, υπολογίζεται ότι 32% της ηλεκτρικής ενέργειας που κατανάλωσε η Ευρωπαϊκή Ένωση προήλθε από πυρηνικούς σταθμούς παραγωγής¹². Μια συνοπτική καταγραφή των πυρηνικών εγκαταστάσεων στις ευρωπαϊκές χώρες δίνει τα εξής στοιχεία:

- **ΒΕΛΓΙΟ:** με νόμο που ψηφίστηκε το 2003 οι 7 σταθμοί της χώρας θα σταματήσουν τη λειτουργία τους, παρά την συμμετοχή τους σε ποσοστό 54% στο ενεργειακό μίγμα της χώρας. Επιπρόσθετα, απαγορεύτηκε η δημιουργία νέων σταθμών.
- **ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ :** με την είσοδο της στην ΕΕ η Βουλγαρία αναγκάστηκε να

¹² **Fells, I 2005**, *The future of nuclear power in Europe*, Bluth New and Renewable Energy Centre, viewed on 10 January 2009,

<<http://fellsassociates.awardspace.com/site/LinkedDocuments/Eureporter%20Nuclear%20power%204-2-051.pdf>>.

κλείσει 4 από τους 6 σταθμούς που διέθετε, γεγονός το οποίο συνετέλεσε στη μείωση του ποσοστού συνεισφοράς της πυρηνικής ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο 32%. Σήμερα οι αρχές προχωρούν στη δημιουργία δύο νέων σταθμών.

➤ ΓΑΛΛΙΑ: η πυρηνική ενέργεια κυριαρχεί στο ενεργειακό μίγμα της Γαλλίας, καταλαμβάνοντας ποσοστό της τάξης του 77%. Η πυρηνική επιλογή στην παραγωγή ενέργειας κρίθηκε απαραίτητη για την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας μετά από την πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του '70. Σήμερα στη χώρα υπάρχουν 59 σταθμοί σε λειτουργία, ενώ η Γαλλία εξάγει τεχνογνωσία και υλικό σε τρίτες χώρες.

➤ ΓΕΡΜΑΝΙΑ: το 23% της ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα προέρχεται από τους 17 πυρηνικούς σταθμούς που διαθέτει. Ωστόσο, η γερμανική κυβέρνηση ωθούμενη από την απαίτηση της κοινής γνώμης αποφάσισε τη σταδιακή απεμπλοκή από την πυρηνική ενέργεια και το κλείσιμο όλων των σταθμών. Τη σχετική απόφαση έλαβε η κυβέρνηση συνασπισμού το 2000 όταν και ανακοίνωσε ως καταληκτικό έτος για την επίτευξη του στόχου το 2021.

➤ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ: αν και ήταν η πρώτη χώρα της Ένωσης που χρησιμοποίησε την πυρηνική ενέργεια για παραγωγή ηλεκτρισμού (το 1956), σήμερα μόλις το 13% της ηλεκτρικής ενέργειας προέρχεται από τους 19 σταθμούς παραγωγής. Η βρετανική κυβέρνηση προωθεί ένα σχέδιο για την κατασκευή νέας γενιάς πυρηνικών σταθμών που αναμένεται να τεθούν σε λειτουργία το 2020.

➤ ΙΣΠΑΝΙΑ: οι 8 σταθμοί που διαθέτει η χώρα και αποδίδουν το 18% της συνολικής ζήτησης για ηλεκτρική ενέργεια προγραμματίζεται να τεθούν εκτός λειτουργίας μέχρι το 2034.

➤ ΙΤΑΛΙΑ : η χώρα διέθετε 4 σταθμούς, η λειτουργία των οποίων διεκόπη το 1990 ύστερα από καταστροφή στο Τσέρνομπιλ. Το 2009 ο Ιταλός πρωθυπουργός Berlusconi υπέγραψε συμφωνία με το Γάλλο πρόεδρο Sarkozy για υλοποίηση προγράμματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς.

➤ ΟΛΛΑΝΔΙΑ: η πυρηνική ενέργεια κατέχει ποσοστό 4% στην παραγωγή ηλεκτρισμού της χώρας. Ο μοναδικός σταθμός της Ολλανδίας έχει άδεια λειτουργίας μέχρι το 2034.

➤ ΟΥΓΓΑΡΙΑ: διαθέτει 4 σταθμούς που παράγουν το 37% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνει η χώρα. Οι κυβερνήσεις της χώρας υποστηρίζουν ένθερμα τη δημιουργία νέων σταθμών, καθώς και την επέκταση των ήδη υπαρχόντων.

➤ ΡΟΥΜΑΝΙΑ : οι 2 σταθμοί της συνεισφέρουν στο ένα πέμπτο σχεδόν της

παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Επί του παρόντος, σχεδιάζεται η κατασκευή άλλων δύο σταθμών στην χώρα.

- ΣΛΟΒΑΚΙΑ : πάνω από τη μισή ηλεκτρική ενέργεια της χώρας προέρχεται από τους 5 σταθμούς της χώρας, αριθμός που αναμένεται να αυξηθεί, δεδομένου του προσανατολισμού της κυβέρνησης της χώρας στην ανάπτυξη του πυρηνικού τομέα.
- ΣΛΟΒΕΝΙΑ : έχει μόνο 1 σταθμό εξ ημισείας με την Κροατία, ο οποίος παράγει το 42% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι Σλοβένοι κατασκευάζουν ήδη άλλον ένα σταθμό.
- ΣΟΥΗΔΙΑ: έχοντας 10 σταθμούς παραγωγής καλύπτει το 47% των αναγκών της σε ηλεκτρική ενέργεια. Βάσει δημοψηφίσματος, το οποίο διεξήχθη το 1980, απαγορεύτηκε η δημιουργία νέων αντιδραστήρων, ενώ η χώρα τέθηκε στο κέντρο του αντι-πυρηνικού κινήματος. Το Φεβρουάριο του 2009, όμως, η κυβέρνηση με στόχο την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, την επίτευξη ενεργειακής επάρκειας της χώρας και τη μείωση των ρύπων ανακοίνωσε την κατασκευή νέων σταθμών προς αντικατάσταση των ήδη υπαρχόντων.
- ΤΣΕΧΙΑ : η πυρηνική ενέργεια είναι μια σταθερή επιλογή της Τσεχίας. Οι 6 εν λειτουργία σταθμοί παράγουν το 32% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας. Επίσης, παρά τις αντιδράσεις της γείτονος Αυστρίας, η κυβέρνηση προχωράει στη μελέτη για την κατασκευή και άλλων σταθμών.
- ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ: είναι από τους ένθερμους υποστηρικτές της πυρηνικής ενέργειας. Οι 4 σταθμοί που διαθέτει σήμερα αποδίδουν το 29% του ηλεκτρισμού που καταναλώνει η χώρα ενώ προγραμματίζεται και η κατασκευή ενός επιπλέον σταθμού.

Εκ των παραπάνω συνάγεται ότι το μέλλον της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη δεν είναι εύκολα προβλέψιμο, δεδομένου ότι δεν διαφαίνεται μια ξεκάθαρα κοινή θέση, αποδεκτή από τα κράτη μέλη. Η συντριπτική πλειοψηφία των «νέων» μελών έχει εξοικειωθεί με τη χρήση πυρηνικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρισμού σε βαθμό που η τελευταία να θεωρείται αναπόσπαστο τμήμα του ενεργειακού τους μίγματος. Αντίθετα, σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, οι αντιδράσεις των πολιτών δεν αφήνουν ανάλογα περιθώρια κινήσεων στις κυβερνήσεις τους¹³. Στο διάλογο που εξελίσσεται γύρω από τη χρήση της και οι δύο πλευρές προβάλλουν

¹³ Ford, P. 2006, *Europe warms to nuclear power*, The CS Monitor, viewed on 11 January 2010, <<http://www.csmonitor.com/2006/0106/p06s02-woeu.html>>.

ισχυρά επιχειρήματα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας υπόψη της την προβληματική που αναπτύσσεται για το θέμα ίδρυσε το 2007 το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ενέργειας, ως μια πλατφόρμα για την συζήτηση θεμάτων σχετικών με την πυρηνική ενέργεια.

Η πυρηνική ενέργεια θεωρείται από πολλούς ως ο πιο άμεσος τρόπος για να επιτευχθεί η ενεργειακή ανεξαρτησία της Ευρώπης. Σε ένα κόσμο που η μάχη για την πρόσβαση σε ενεργειακούς πόρους (πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άνθρακας) γίνεται συνεχώς πιο έντονη και ο αριθμός των διεκδικητών βαίνει αυξανόμενος, η πυρηνική ενέργεια δύναται να δώσει στην Ευρώπη την ευκαιρία να απεμπλακεί από τέτοιους ανταγωνισμούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Κίνα που ανακοίνωσε την εισαγωγή μεγάλων ποσοτήτων πετρελαίου και φυσικού αερίου από τη θάλασσα της Κασπίας για τα επόμενα 8 χρόνια, σηματοδοτώντας την επιτυχή διείσδυση της στην παραγωγή ενεργειακών πόρων της Κεντρικής Ασίας. Η Κασπία κατέχει κεφαλαιώδη σημασία για τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η παραπάνω εξέλιξη καταδεικνύει τον παραμερισμό της Ένωσης ως «παίκτη» στο ενεργειακό παιχνίδι της περιοχής. Επιπρόσθετα, η πυρηνική ενέργεια αποτελεί χαμηλού κόστους ενεργειακή λύση δεδομένης της τεράστιας ενεργειακής αποδοτικότητας της καύσιμης ύλης της. Εν ολίγοις, μια μικρή ποσότητα καύσιμου υλικού (εν προκειμένω το σχάσιμο υλικό) είναι σε θέση να προσφέρει μεγάλα ποσά ενέργειας. Οι υποστηρικτές της πυρηνικής ενέργειας, επίσης, θεωρούν ότι οι στόχοι για μείωση των ρύπων που τέθηκαν από την ΕΕ βάσει της συμφωνίας 20-20-20 είναι αδύνατο να επιτευχθούν χωρίς χρήση πυρηνικής ενέργειας¹⁴.

Η αντίθετη άποψη προβάλλει τους σοβαρούς περιβαλλοντικούς κινδύνους που ενέχει μια ευρείας κλίμακας στροφή προς την πυρηνική ενέργεια. Η διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων που θα αποτελούν εστία ραδιενεργούς μόλυνσης για αιώνες, όπως και των σταθμών παραγωγής μετά την παύση της λειτουργίας τους, παραμένουν ζητήματα ουσιαστικά άλυτα. Η κατασκευή και εν συνεχεία συντήρηση των σταθμών και η διαχείριση των αποβλήτων είναι οικονομικά απαιτητικές εργασίες που

¹⁴ Chase, J. 2008, *Europeans split over nuclear power and energy strategy*, Deutsche Welle, viewed on 11 January 2009, <<http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3351691,00.html>>.

αντισταθμίζουν, αν δεν ακυρώνουν, το πλεονέκτημα του φθηνού καύσιμου υλικού¹⁵. Επιπλέον, ο κίνδυνος ατυχήματος που μπορεί να προκληθεί είτε από δυσχερείς καιρικές συνθήκες -η Γαλλία το 2003 αναγκάστηκε να παύσει τη λειτουργία δύο αντιδραστήρων λόγω ζημιών που προκλήθηκαν από πλημμύρες- είτε από κάποιο ανθρώπινο σφάλμα στο χειρισμό του εξοπλισμού, είτε ακόμα και από τρομοκρατική επίθεση, είναι ζήτημα που απασχολεί την ευρωπαϊκή και όχι μόνο κοινή γνώμη.

Σε έρευνα του ευρωβαρομέτρου που δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2008 για την πυρηνική ενέργεια, τα πορίσματα από τις απαντήσεις των πολιτών των 27 μελών, δεν αποκρυσταλλώνουν μια κοινή άποψη για το θέμα. Συνολικά το 45% των πολιτών της Ένωσης είναι κατά της πυρηνικής ενέργειας και 44% υπέρ αυτής. Στους σφοδρότερους πολέμιους της χρήσης της συγκαταλέγονται η Αυστρία (83%), η Κύπρος (80%) και η Ελλάδα (79%), ενώ οι πιο θερμοί υποστηρικτές της είναι η Τσεχία (64%), η Λιθουανία (64%), η Ουγγαρία (63%), η Βουλγαρία (63%) και η Σουηδία (62%). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι χώρες με τα μεγαλύτερα αρνητικά ποσοστά είναι χώρες που δεν διαθέτουν πυρηνικούς σταθμούς. Αναφορικά με τα υπόλοιπα ερωτήματα της έρευνας, οι Ευρωπαίοι σε ποσοστό 64% θεωρούν ότι η πυρηνική ενέργεια μπορεί να βοηθήσει στην αποτελεσματική απεξάρτηση της Ευρώπης από τις ενεργειακές εισαγωγές και δη από το πετρέλαιο, ενώ ο μεγαλύτερος φόβος τους είναι οι επιπτώσεις στην υγεία και στο περιβάλλον. Ως συμπέρασμα, προκύπτει ότι η κοινή γνώμη των Ευρωπαίων για την πυρηνική ενέργεια είναι διχασμένη και ενώ τη θεωρούν ως λύση για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών, δεν προθυμοποιούνται να αναλάβουν το ρίσκο μια τέτοιας απόφασης.

Αυτή η αντίθεση που κυριαρχεί στην κοινή γνώμη της Ένωσης φαίνεται ότι επικρατεί και σε επίπεδο πολιτικών ηγεσιών. Μπορεί αρκετές από τις χώρες της Ένωσης να χρησιμοποιούν ευρέως την πυρηνική ενέργεια, ωστόσο η τάση που επικρατούσε τουλάχιστον την τελευταία εικοσαετία –μετά το ατύχημα του Τσέρνομπιλ- είναι η αποπυρηνικοποίηση. Μια τάση που δεν έχει απολέσει εντελώς τη δυναμική της, καθώς η μεγαλύτερη οικονομία της ΕΕ, η Γερμανία, είναι σε στάδιο

¹⁵ Γεράνιος, Θ. 2008, *Τα υπέρ και τα κατά της πυρηνικής ενέργειας*, Το ΒΗΜΑ on line, viewed on 11 January 2010,

<<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=188687&ct=86&dt=11/05/2008>>.

διακοπής της λειτουργίας των πυρηνικών σταθμών της. Αντίθετα, η άλλη μεγάλη δύναμη της Ένωσης, η Γαλλία είναι απίθανο να ακολουθήσει αυτή την κατεύθυνση και να παραιτηθεί από τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, καθότι αυτή συμβάλλει στην ενεργειακή της ανεξαρτησία και αποτελεί ζήτημα εθνικής ασφάλειας για τους Γάλλους¹⁶, ενώ, όπως ήδη αναφέρθηκε, η πυρηνική τεχνογνωσία είναι πολύτιμο εξαγωγικό προϊόν της χώρας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δύσκολα θα μπορέσει να επιτύχει την αποπυρηνικοποίηση που κάποια κράτη επιθυμούν, κυρίως γιατί η Γαλλία θα εμμένει σταθερά στη διάδοση της πυρηνικής ενέργειας. Η πρόσφατη συμφωνία με την Ιταλία δείχνει ότι η τάση για χρήση της πυρηνικής ενέργειας κερδίζει έδαφος χωρίς, ωστόσο, να επικρατεί. Η επικράτησή της θα ευνοείται από ενεργειακές κρίσεις σαν την πρόσφατη μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας για το φυσικό αέριο που θα υπενθυμίζουν το πόσο ευάλωτη είναι η ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης και θα εξαρτηθεί από το πόσο οι υποστηρικτές της θα πείσουν τους πολίτες να ξεπεράσουν τους ισχυρούς φόβους τους.

Ενεργειακή Συμφωνία υπέγραψαν ΕΕ και Ιράκ

Τη Δευτέρα 18 Ιανουαρίου η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ιράκ υπέγραψαν πρωτόκολλο «στρατηγικής σύμπραξης» στον τομέα της ενέργειας. Το μνημόνιο υπεγράφη στη Βαγδάτη από τους Andris Piebalgs, επίτροπο της ΕΕ για την Ενέργεια, και τον Ιρακινό υπουργό Πετρελαίου, Hussain Al-Shahristani, ενώ εκκρεμεί η υπογραφή της αντιπροέδρου της Επιτροπής και υψηλού αντιπρόσωπου της ΕΕ για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφάλειας, Catherine Margaret Ashton. Η συμφωνία αφορά τη συνεργασία στους τομείς του φυσικού αερίου, της ενεργειακής ασφάλειας και των ανανεώσιμων πηγών. Το πρωτόκολλο περιγράφει τις προτεραιότητες για τη μελλοντική συνεργασία, δεδομένου του πιθανού ρόλου που δύναται να διαδραματίσει το Ιράκ ως προμηθευτής φυσικού αερίου για το Νότιο Διάδρομο (South Stream)¹⁷.

¹⁶ **Ήφαιστος, Π.** 2000, *Διπλωματία και στρατηγική των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων*, Ποιότητα, Αθήνα.

¹⁷ **EC** 2010, *EU and Iraq sign a Strategic energy Partnership Memorandum of Understanding*, Press Release IP/10/29, Brussels: European Commission, viewed on 19 January 2010,

Αναλυτικά, οι προβλεπόμενοι τομείς συνεργασίας είναι οι κάτωθι:

- ανάπτυξη μιας συνολικής και ολοκληρωμένης ενεργειακής πολιτικής για το Ιράκ.
- δημιουργία ενός ενεργειακού προγράμματος δράσης για την ΕΕ και το Ιράκ για την περίοδο 2010-2015.
- εκσυγχρονισμός του προγράμματος ανάπτυξης του τομέα φυσικού αερίου στο Ιράκ.
- εντοπισμός των πηγών και των οδών προμήθειας φυσικού αερίου από το Ιράκ προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- εξασφάλιση της βιωσιμότητας της ενεργειακής πολιτικής στο Ιράκ και εγκαθίδρυση του απαραίτητου νομοθετικού, κανονιστικού και θεσμικού πλαισίου.
- προετοιμασία σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο Ιράκ.

Μετά τις κρίσεις για το φυσικό αέριο μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας και τις δυσμενείς συνέπειές τους για μια πλειάδα ευρωπαϊκών κρατών-μελών, η διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας, των οδών διαμετακόμισής τους και των ενεργειακών προμηθευτών αποτελούν επιτακτικές ανάγκες για την ΕΕ. Το Ιράκ, όντας μια ενεργειακή γέφυρα μεταξύ Μέσης Ανατολής, Μεσογείου και ΕΕ, προτίθεται να αποτελέσει τη «διέξοδο» της Ένωσης από την άλλοτε ρωσο-ουκρανική «ομηρία». Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο αρμόδιος Επίτροπος της ΕΕ για την Ενέργεια, το Ιράκ αποτελεί ένα πρώτης τάξεως στοιχείο ασφάλειας για τις ενεργειακές προμήθειες της Ε.Ε., ενώ η τελευταία μπορεί να βοηθήσει το Ιράκ να αναπτύξει το ηλεκτροδοτικό του σύστημα και να εκμεταλλευθεί τις μεγάλες δυνατότητες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που διαθέτει¹⁸.

Από μέρους του ο Ισπανός εκπρόσωπος του επιτρόπου Ενέργειας, Ferran Tarradellas Espuny, υπογράμμισε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αισιόδοξη ότι θα είναι σε θέση σε πρώτο στάδιο να εισάγει φυσικό αέριο σε μεγάλες ποσότητες της

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/29&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

¹⁸ **Καθημερινή**, 2010, *Ενεργειακή Συμφωνία υπέγραψαν Ιράκ και Ε.Ε.*, Καθημερινή [Online], viewed on 19 January 2010, <http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_18/01/2010_318943>

τάξης των 10 -12 δις κυβικών μέτρων από το Αζερμπαϊτζάν και 5-10 δις κυβικών μέτρων από το βόρειο Ιράκ. Η κύρια πηγή φυσικού αερίου για την ΕΕ θα είναι το Αζερμπαϊτζάν και πιο συγκεκριμένα το κοίτασμα του Shah Deniz II, ενώ το Ιράκ θα αποτελέσει τη δεύτερη σημαντικότερη πηγή για την ΕΕ. Ο Espuny τόνισε, επίσης, ότι ο αγωγός Nabucco θα υλοποιηθεί ακόμα και χωρίς το φυσικό αέριο του Ιράκ. Τέλος, εξήγησε ότι το πρωτόκολλο που υπεγράφη από τις δύο χώρες είναι στη φύση του γενικό και παρόμοιο με το αντίστοιχο του Τουρκμενιστάν και άλλων χωρών αναφορικά με ενεργειακά ζητήματα¹⁹.

Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Δημοκρατία του Ιράκ τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν ραγδαία άνθηση. Οι διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Σύμπραξης και Συνεργασίας (PCA) ξεκίνησαν το Νοέμβριο του 2006 και, σύμφωνα με το δελτίο τύπου της ύπατης εκπροσώπου της ΕΕ για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, σύντομα θα υπογραφεί σχετικό μνημόνιο με το Συμβούλιο, ενώ αναμένεται η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου των Αντιπροσώπων του Ιράκ²⁰. Σημειώνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει οικονομικά το Ιράκ. Μάλιστα, από το έτος 2003 μέχρι σήμερα η Επιτροπή έχει δαπανήσει περισσότερα από €900 εκ. για την ανοικοδόμηση της χώρας και εντός των πλαισίων της ανθρωπιστικής βοήθειας που του παρέχει.

Εν κατακλείδι, η σχέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ιράκ, αφορά κυρίως το διμερές εμπόριο και την παροχή οικονομικής βοήθειας από μέρους της πρώτης. Η πρόσφατη υπογραφή του πρωτόκολλου για την «στρατηγική σύμπραξη στον τομέα της ενέργειας» από τις δύο πλευρές κρίνεται εξαιρετικής γεωπολιτικής σημασίας, καθώς το συγκεκριμένο πρωτόκολλο σηματοδοτεί την πρόσβαση και αξιοποίηση από μέρους της ΕΕ και άλλων πηγών ενέργειας, γεγονός το οποίο αναμένεται να

¹⁹ **Geropoulos, K.**, 2010, EU, *Iraqi ink energy memorandum with an eye to Nabucco*, New Europe, viewed on 20 January 2010, < <http://www.neweurope.eu/articles/EU-Iraq-ink-energy-memorandum-with-an-eye-to-Nabucco/98619.php>>

²⁰ **EC** 2010, Catherine Ashton *High representative/ Vice President Statement on Iraq*, European Parliament Strasbourg, Press Release SPEECH/10/, European Commission, viewed on 20 January 2010, <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/5&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

συμβάλλει στην ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας της ΕΕ.

Ματιές στην Επικαιρότητα

Ενέργεια

- Το Αζερμπαϊτζάν επισκέφτηκε ο ειδικός απεσταλμένος των ΗΠΑ για θέματα ενέργειας, **Richard Morningstar**, για να πραγματοποιήσει συνομιλίες με τον πρόεδρο της χώρας **Aliiev** και άλλους αξιωματούχους. Στόχος της επίσκεψης ήταν η προώθηση του αγωγού Nabucco. Υπενθυμίζεται ότι πρόσφατα το Αζερμπαϊτζάν υπέγραψε συμφωνία πώλησης 1 δις m³ φυσικού αερίου στη Ρωσία, γεγονός που θορύβησε τους υποστηρικτές του σχεδιαζόμενου αυτού αγωγού.
- Ιδιαίτερα παραγωγικές ήταν οι συνομιλίες του Ρώσου πρωθυπουργού **Putin** και του Τούρκου ομολόγου του **Erdogan**, καθώς οι δύο πλευρές υπέγραψαν δήλωση συνεργασίας για την κατασκευή πυρηνικού σταθμού παραγωγής ενέργειας στην Τουρκία, ενώ η Ρωσία διαβεβαίωσε την Τουρκία ότι θα συμμετάσχει ενεργά στον αγωγό πετρελαίου **Samsun-Ceyhan**. Σημειώνεται ότι εντός του τρέχοντος έτους αναμένεται η οριστικοποίηση της συμμετοχής της Τουρκίας στον αγωγό φυσικού αερίου **South Stream**.
- Την προσήλωσή της να διατηρήσει το κρατικό μονοπώλιο επί της διαμετακόμισης του φυσικού αερίου εξέφρασε η πρωθυπουργός της Ουκρανίας, **Yulia Tymoshenko**. Το δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου της Ουκρανίας είναι το δεύτερο μεγαλύτερο επί ευρωπαϊκού εδάφους και η κύρια οδός διαμετακόμισης του ρωσικού φυσικού αερίου προς την ΕΕ. Λόγω της παλαιότητας του δικτύου, εταιρείες, κυρίως ρωσικής αλλά και ευρωπαϊκής προέλευσης, έχουν επιδιώξει κατά καιρούς τη δημιουργία κοινοπραξίας για την εκμετάλλευση του δικτύου με πρόσχημα την οικονομική ενίσχυση της διαδικασίας εκμοντερνισμού των αγωγών.
- Αύξηση της ρωσικής παραγωγής πετρελαίου κατά 1,2 % σημειώθηκε το

2009. Η παραγωγή άγγιξε τα 3,63 δις βαρέλια, αριθμός ρεκόρ για τη μετασοβιετική Ρωσία. Το ρωσικό υπουργείο ανάπτυξης προβλέπει ότι μεταξύ 2009-2012 η ρωσική παραγωγή θα κυμανθεί στους 493 εκατ. μετρικούς τόνους, ενώ οι εξαγωγές θα αγγίξουν κατά μέσω όρο τους 244 με 247.

- **Στις 7 Ιανουαρίου επιβεβαίωσε η ρωσική Gazprom την πληρωμή της ουκρανικής Naftogaz για τα αποθέματα αερίου.** Το ποσό των 892 εκ. δολαρίων καλείτο να πληρώσει η Ουκρανία στη Ρωσία για το μήνα Δεκέμβρη. Εν τέλει, αν και η προθεσμία μεταφέρθηκε από τις 7 Ιανουαρίου στις 11 του ίδιου μήνα, το Κίεβο κατέθεσε το χρηματικό ποσό στις 6 Ιανουαρίου.
- **Την ανάπτυξη του κοιτάσματος πετρελαίου Εσφαντιάρ σχεδιάζει το Ιράν, βασισμένο σε κεφάλαια από το Κατάρ.** Τη χρηματοδότηση του έργου αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου η Εθνική Τράπεζα του Κατάρ που αναμένεται να επενδύσει 30 δις \$ ετησίως βάσει 5ετούς προγράμματος.

Οικονομία

- **Στη δεύτερη θέση της λίστας των παγκόσμιων εξαγωγέων βρέθηκε η Γερμανία, καθώς στην κορυφή αναρριχήθηκε η Κίνα μετά τη σημαντική αύξηση της τάξης του 17,7% που σημείωσαν οι εξαγωγές της τον Δεκέμβριο του 2009.** Σύμφωνα με τα μέσα ενημέρωσης της χώρας, οι συνολικές εξαγωγές της Κίνας το 2009 άγγιξαν το 1,2 τρις \$ και ακολουθούν οι γερμανικές εξαγωγές που βάσει προβλέψεων ισούνται με 1,17 τρις \$.
- **Τον Ιούνιο του τρέχοντος έτος αναμένεται να σημειωθούν τα πρώτα σημάδια εξόδου της βουλγαρικής οικονομίας από τη διεθνή οικονομική κρίση, βάσει υπολογισμών της κυβέρνησης της χώρας.** Μάλιστα, ο Βούλγαρος υπουργός Οικονομικών και αναπληρωτής πρωθυπουργός, Simeon Djankov, ανέλαβε προσωπικά την ευθύνη για την πορεία του οικονομικού προγράμματος που θα ακολουθήσει η χώρα για την έξοδο της από την κρίση, υπογραμμίζοντας, παράλληλα, ότι στην αντίθετη περίπτωση θα υποβάλλει την παραίτησή του.

- Σύμφωνα με τον **Bill O'Neil, Portfolio Strategist στην Merrill Lynch**, το ρούβλι είναι υποτιμημένο σήμερα και υπάρχουν περιθώρια ανατίμησης μέχρι και **20% εντός του τρέχοντος έτους**. Σύμφωνα με τον O'Neil, η πορεία του νομίσματος θα εξαρτηθεί από την πολιτική που θα ακολουθήσουν οι ασιατικές Κεντρικές Τράπεζες, οι οποίες αναμένεται να διευκολύνουν την ανατίμηση των νομισμάτων τους, γεγονός το οποίο θα «ξεκλειδώσει» τη ζήτηση για τα νομίσματα των αναδυόμενων οικονομιών, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και το ρούβλι.
- Σε «σταθερή» από «αρνητική» αναβάθμιση την πιστοληπτική ικανότητα της Ρωσίας ο διεθνής οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης **Fitch**, αναφέροντας ότι οι οικονομολόγοι του είναι περισσότερο σίγουροι για την πορεία των ρωσικών οικονομικών και χρηματοοικονομικών μεγεθών. Θετικά σχόλια έκανε ο οίκος Fitch και για τα βελτιωμένα δημοσιονομικά της χώρας, καθώς το δημόσιο έλλειμμα διατηρήθηκε στο 5,9% του ΑΕΠ, αντί για 7,7% που προβλεπόταν το Νοέμβριο.
- Η αντιμετώπιση του δημοσίου ελλείμματος, η στήριξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δηναρίου αλλά και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των σερβικών εξαγωγών αποτελούν τους τρεις βασικούς στόχους της σερβικής κυβέρνησης προς την κατεύθυνση της εξόδου από την οικονομική κρίση. Ωστόσο, τα θετικά σημάδια εξόδου από την κρίση θα γίνουν αισθητά στους πολίτες το 2011, σύμφωνα με δηλώσεις του διοικητή της Εθνικής Σερβικής Τράπεζας, Radovan Jelašić. Επιπλέον, σύμφωνα με ανακοίνωση της Παγκόσμιας Τράπεζας την περασμένη εβδομάδα, τονίστηκε ότι το πρόγραμμα της Τράπεζας, για τη διάθεση δανείου 200 εκατ. δολαρίων στη σερβική οικονομία το 2010, θα υλοποιηθεί κανονικά, ενώ τα χρήματα αυτά θα αξιοποιηθούν για την υποστήριξη της ρευστότητας του κεντρικού προϋπολογισμού.
- Δάνειο ύψους 100 εκατομμυρίων δολαρίων ζήτησε η **Αρμενία από τη Ρωσία**, προκειμένου να δώσει νέα πνοή στη βιομηχανία διαμαντιών της **Υπερκαυκασίας**, η οποία υπήρξε η κινητήριος δύναμη της οικονομίας της

χώρας στο παρελθόν. Η Αρμενία φαίνεται να είναι πρόθυμη να αγοράσει ακατέργαστα διαμάντια από τη Ρωσία, αξίας περίπου 100 εκατομμυρίων δολαρίων, ενώ άλλα 20 εκατομμύρια σκοπεύει να ξοδέψει στην ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ Αρμένιων παραγωγών διαμαντιών και της Alrosa, της μεγαλύτερης ρωσικής εταιρείας εξόρυξης πολύτιμων λίθων.

- **Πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας για την εποπτεία του τραπεζικού τομέα στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.** Σύμφωνα με τον επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων Oli Rehn, η σταθερότητα του τραπεζικού τομέα έχει ύψιστη σημασία για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης. Αξίζει να αναφερθεί πως το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα είναι αξίας 2,65 εκ. ευρώ, θα έχει διάρκεια δυο ετών και θα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- **Στην κατάργηση 100.000 θέσεων στο δημόσιο τομέα προχωρά η κυβέρνηση της Ρουμανίας, σύμφωνα με δηλώσεις του υπουργού Οικονομικών της χώρας, Sebastian Vladescu.** Η Ρουμανία προβαίνει στην ενέργεια αυτή προκειμένου να πετύχει δημοσιονομική εξυγίανση ώστε να μπορέσει να είναι συνεπής στις δανειακές της υποχρεώσεις προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ο υπουργός, πάντως, άφησε αδιευκρίνιστους τους τομείς στους οποίους θα συντελεστούν οι περικοπές όπως και το πότε θα γίνουν.
- **Αύξηση κατά 21,2% σε ετήσια βάση σημείωσε ο αριθμός των ανέργων στην Κροατία, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Υπηρεσίας Απασχόλησης.** Η ανοδική τάση οφείλεται στις πιέσεις που ασκεί η εξάπλωση της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης και αναμένεται να συνεχιστεί και το 2010, όπου ο αριθμός των ανέργων εκτιμάται ότι θα ξεπεράσει τις 300.000.
- **Σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών EPFR Global, το τελευταίο 12μηνο οι εισροές κεφαλαίων στα χρηματιστήρια των αναδυόμενων οικονομιών ξεπέρασαν τα 81 δις δολάρια.** Οι τέσσερις μεγαλύτερες αναδυόμενες οικονομίες του πλανήτη, η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία και η Κίνα (γνωστές και με το ακρωνύμιο BRIC) προσέλκυσαν τον κύριο όγκο του επενδυτικού

ενδιαφέροντος με εισροές της τάξεως των 60 δις δολαρίων. Σε μια περίοδο που οι αναπτυγμένες χώρες αναμένεται να σημειώσουν οικονομική μεγέθυνση με πολύ αργούς ρυθμούς σε σχέση με τις αναδυόμενες χώρες, οι επενδυτές αναμένουν σημαντικά κέρδη από τα χρηματιστήρια των αναπτυσσόμενων οικονομιών. Ωστόσο, αναλυτές επισημαίνουν ότι οι αγορές αυτές κινούνται βίαια τόσο στην άνοδο όσο και στην πτώση.

- **Το ποσοστό του μηνιαίου πληθωρισμού στη Βουλγαρία καταγράφηκε στο 0,5% το Δεκέμβριο του 2009, ενώ το αντίστοιχο ετήσιο ποσοστό ήταν στο 0,6%, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής (NSI).** Πρόκειται για το χαμηλότερο ποσοστό πληθωρισμού που καταγράφεται στη Βουλγαρία την τελευταία δεκαετία και αποδίδεται στις μειώσεις τιμών στον τομέα των τροφίμων αλλά και των μη αλκοολούχων ποτών, λόγω της μείωσης της κατανάλωσης, αλλά και της πραγματικής αγοραστικής δύναμης των Βούλγαρων πολιτών.
- **Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Πολωνίας και Λευκορωσίας για τη σύναψη συμφωνίας για τη διασυνοριακή κινητικότητα βρίσκονται στο τελικό τους στάδιο, όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο αναπληρωτής πρωθυπουργός της Λευκορωσίας, Ivan Bambiza.** Η συμφωνία προβλέπει την απλοποίηση της διαδικασίας έκδοσης βίζα σε υπηκόους των δύο χωρών, γεγονός το οποίο θα συνεισφέρει στην ενίσχυση των διμερών οικονομικών σχέσεων.

Περιβάλλον

- **Αποσοβήθηκε ο κίνδυνος ραδιενεργούς μόλυνσης στο πυρηνικό εργοστάσιο Volgodonsk, ύστερα από προβλήματα στην μονάδα 1, διαβεβαιώνει η κρατική υπηρεσία διαχείρισης και ασφάλειας των πυρηνικών εργοστασίων της Ρωσίας, Rosenergoatom.** Το εργοστάσιο του Volgodonsk NPP που βρίσκεται 621 χιλιόμετρα νότια της Μόσχας και τέθηκε σε λειτουργία μόλις το 2001 διαθέτει έναν πυρηνικό αντιδραστήρα πεπιεσμένου νερού, στον οποίο την Κυριακή 10 Ιανουαρίου παρουσιάστηκαν προβλήματα, με αποτέλεσμα να ενεργοποιηθεί το σύστημα ασφαλείας του

εργοστασίου και να αποφασιστεί η πλήρης διακοπή λειτουργίας του, ώστε να μην υπάρχουν διαρροές ραδιενέργειας.

- **Το πράσινο φως έδωσε ο Ρώσος πρωθυπουργός, V. Putin, για την επαναλειτουργία εργοστασίου χάρτου δίπλα στην λίμνη Baikal, παρά τα χρόνια παράπονα για ρύπανση της μεγαλύτερης λίμνης γλυκού νερού στον κόσμο.** Το σοβιετικής εποχής εργοστάσιο θεωρείται από τις μεγαλύτερες περιβαλλοντικές οργανώσεις της Ρωσίας ως ο κυριότερος παράγων ρύπανσης του μοναδικού οικοσυστήματος της λίμνης, φυσικού καταφυγίου για πάνω από 1.500 είδη πανίδας και χλωρίδας. Μάλιστα, η Greenpeace προτίθεται να ζητήσει τη σύμφωνη γνώμη του προέδρου Medvedev προκειμένου να ανακληθεί η πρωθυπουργική απόφαση.
- **Με πρότυπο την πόλη του Los Angeles, η Μόσχα θα προσπαθήσει να καταπολεμήσει το πρόβλημα του μπουτλιαρίσματος και της στάθμευσης, ώστε να μειωθεί και η ατμοσφαιρική ρύπανση στο κέντρο της πόλης.** Οι χαοτικές καταστάσεις στους δρόμους της ρωσικής πρωτεύουσας οδήγησαν τους αξιωματούχους να λάβουν δραστικά μέτρα, προκειμένου να μειωθούν όχι μόνο η κίνηση στους δρόμους και τα οδικά ατυχήματα αλλά και η συγκέντρωση ατμοσφαιρικών ρύπων πέριξ της Μόσχας.
- **Εγκρίθηκε στις 14 Ιανουαρίου η μελέτη περιβαλλοντική επιπτώσεων για το πυρηνικό εργοστάσιο στην επαρχία West Bengal της Ινδίας, το οποίο θα κατασκευαστεί με τη βοήθεια της ρωσικής υπηρεσίας πυρηνικού εξοπλισμού και εξαγωγικού μονοπωλίου Atomstroyexport.** Η ρωσο-ινδική συνεργασία στον τομέα της ειρηνικής χρήσης της πυρηνικής ενέργειας που επισφραγίστηκε με την επίσκεψη του Ινδού πρωθυπουργού στη Ρωσία τον προηγούμενο Δεκέμβριο δεν θα σταματήσει μόνο με την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου σχεδίου αλλά θα συνεχιστεί σε μια πλειάδα άλλων σχεδίων για εγκαθίδρυση πυρηνικών εργοστασίων στην Ινδία, τα οποία θα σέβονται τα διεθνή περιβαλλοντικά πρότυπα ασφαλείας.